ที่ระลึก

ในงานฌาปนกิจ

นายชั้น ชุณหรัต (เปรียญ)

ณ เมรุ วัดโสมนัสวิหาร

พระนคร

ร์ ที่ ๒๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๘

ใบแก้คำผิด

๑.	หน้า ๖	บรรทัดที่ ๗	เดิม ท่าบ	แก้เป็น	ท่าน
๒.	,, ๑๒	,, ๒	,, ค่า	,,	คำ
๓.	,, ๑๕	,, ๑๗	,, ข้าเจ้า	,,	ข้าพเจ้า
๔.	,, ๒๑	,, ๙	,, โลล	,,	โลเล
๕.	,, ๒๘	,, ๑๒	,, หรมาณ	,,	หรมาน
๖.	,, ๔๖	,, ๓	,, ข้าฯ ชา	,,	ข้าฯ บูชา

ที่ระลึก

ในงานฌาปนกิจ

นายชั้น ชุณหรัต (เปรียญ)

ณ เมรุ วัดโสมนัสวิหาร

พระนคร

วันเสาร์ ที่ ๒๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๘

คำปรารภ

เนื่องในการฌาปนกิจศพ นายชั้น ชุณหรัต พี่ชายข้าพเจ้า ณ เมรุ วัดโสมนัสวิหาร ใน วันเสาร์ที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๐๘ ข้าพเจ้า เห็นเป็น โอกาส ครั้งสำคัญ ที่จะ ทดแทน พระคุณ พี่ชาย ของ ข้าพเจ้า จึงได้คิดจัดพิมพ์หนังสือที่ระลึก เพื่อเป็นธรรมบรรณาการ แด่ท่านผู้มีเกียรติ และ ญาติมิตรที่ได้ กรุณาให้เกียรติมาในงานนี้ สัก เล่มหนึ่ง แต่ครั้นมาพิจารณาความรู้และความสามารถของตัวเอง แล้ว เห็นว่ายังห่างไกลต่อการที่จะหาญเขียนด้วยตัวเอง เพราะได้ อบรมและศึกษาในกิจการของวัด ๆ น้อยมาก จึงเห็นว่าทางที่ดีที่ ควรแล้ว น่าจะต้องพึ่งวัดจะเหมาะกว่า และการพึ่งวัดในประการ แรก ก็คือ ต้องพึ่งพระภิกษุที่อยู่ในวัดเป็นสำคัญ เมื่อมาคำนึงถึง ว่าจะต้องพึ่งวัดพึ่งพระภิกษุแล้ว จึงนึกขึ้นได้ว่า เมื่อผู้ตายยังมีชีวิต อยู่ ได้เคยบวชเรียนในสำนักวัดเทพศิรินทราวาสเป็นเวลานานปี และเมื่อลาจากสมณเพศแล้ว ก็ยังติดต่อและฝากใฝ่อยู่ที่สำนักวัดนี้ โดยสม่ำเสมอตลอดมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อก่อนมรณะ ก็ได้ฝาก ใฝ่อยู่กับพระธรรมชัชมุนี เจ้าอาวาสที่ได้เคยบวชเรียนมา กับทั้ง ผู้ตายได้เคยปรารภไว้ว่า ถ้าจะทำหนังสืออันเกี่ยวกับพระธรรมแล้ว ให้ข้าพเจ้าได้ขอความกรุณาจากเจ้าพระคุณพระธรรมชัชมุนี นั้นเถิด

จากการได้นมัสการท่านพระธรรมชัชมุนี โดยแจ้งความจำนงค์ตามที่ผู้ตายสั่งไว้ ก็ได้รับความกรุณาอย่างสูงจากเจ้าพระคุณพระธรรมชัชมุนีอย่างดียิ่ง ท่านได้เลือกหนังสือมาให้รวมสองเล่ม และแนะว่าจะพิมพ์เรื่องใด ๆ ก็ได้ตามความพอใจ ข้าพเจ้าจึงได้เลือกเรื่องจากที่ท่านให้รวมสองเรื่อง อันเป็นเรื่องสั้น ๆ สมความประสงค์ คือ

๑. เรื่องอุรคชาดก ซึ่งแปลโดยพระธรรมชัชมุนี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕

๒. คำแปลทำวัตร เช้า–ค่ำ ของเจ้าพระคุณ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ วัดเทพศิรินทราวาส ซึ่งได้แปลไว้เมื่อยังเป็นพระศาสนโสภณ เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๕

นอกจากนี้ก็ได้เพิ่มเติมจากการ บันทึก เกี่ยวกับ การถวายวัตถุต่าง ๆ แด่วัดและพระภิกษุสงฆ์

ในการทำหนังสือนี้ หากจะมีขาดตกบกพร่องประการใด ข้าพเจ้าขออภัยด้วย และด้วยเหตุแห่งกุศลเจตนาอันบริสุทธิ์ในการจัดทำหนังสือนี้ ขอจงเป็นปัจจัยดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของนายชั้น ชุณหรัต พี่ชายของข้าพเจ้า จงได้รับผลานิสงส์แห่งบุญกุศลที่ได้บำเพ็ญแล้ว จงสำเร็จและประสพซึ่งอิฏฐวิบูลย์ผล โดยควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพโดยสมบูรณ์ เทอญ ฯ.

ส. ชุณหรัต

นายชั้น ชุณหรัต

ชาตะ : วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๔๔๔

มตะ : วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๐๘

ประวัติ

นายชั้น ชุณหรัต (เปรียญ)

นายชั้น ชุณหรัต เกิดเมื่อ วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๔๔๔ ตรงกับวันเสาร์ขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๖ ปีฉลู ที่ ตำบลวัดแค อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เป็นบุตร นายคำและนางมอญ ชุณหรัต เมื่อยังเยาว์ได้ศึกษาที่ โรงเรียนวัดสัมปทวน อำเภอนครชัยศรี อันนับเป็นรุ่นแรกของนักเรียนแห่งสำนักนี้ และชั้นสูงสุดของโรงเรียนมีเพียงชั้นมัธยมปีที่ ๓ เกียรติประวัติในการศึกษานับว่าดียิ่ง เพราะผลการศึกษา จะเป็นสอบซ้อมหรือสอบไล่ก็ดี ส่วนมากเป็นที่หนึ่งของชั้นที่เรียนตลอดจนจบการศึกษาแห่งสถาบันนี้ นับว่าเป็นผู้มีความเพียรและความสามารถในการศึกษานักเรียนสามัญดีมาก ครั้นจบชั้นสูงสุดของโรงเรียนแล้ว จึงได้บรรพชาเป็นสามเณรที่วัดนี้ และได้ถูกส่งไปเล่าเรียนพระธรรมวินัยต่อที่ วัดเทพศิรินทราวาส จนมีอายุครบที่จะอุปสมบท จึงได้อุปสมบทเมื่อ ๑๔ พฤษภาคม ๒๔๖๔ และจำพรรษาอยู่สำนักนี้มาจนสอบได้เปรียญสามประโยค และนักธรรมโท ในระหว่างอยู่ในสมณเพศได้เป็นผู้ฝักใฝ่ในกิจ

ของสมณเพศเป็นอย่างดี และเคยได้เป็นเลขานุการในการสอบนักธรรมสนามหลวง และเลขานุการตรวจการคณะสงฆ์แห่งเจ้าอาวาสวัดเทพศิรินทราวาสในสมัยนั้น นายชั้น ชุณหรัต ได้ลาจากสมณเพศเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๔๗๗ และได้ทำการสมรสกับ น.ส. ไฉน สังควัน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๙ มีบุตรธิดารวม ๖ คน คือ

๑. ด.ช. กวี ชุณหรัต (ถึงแก่กรรม)
๒. น.ส. วัชรี ชุณหรัต (กศ. บ.)
๓. นายบวร ชุณหรัต
๔. นายอภิวัฒน์ ชุณหรัต
๕. ด.ญ. มนูจ ชุณหรัต
๖. ด.ญ. ศรีไกร ชุณหรัต

นายชั้น ชุณหรัต เป็นผู้ที่รักบุตรมาก พยายามให้บุตรทุกคนได้รับการศึกษาเล่าเรียนอย่างดีที่สุดเท่าที่กำลังกาย กำลังความรู้และกำลังทรัพย์จะอำนวยให้ได้ตามอัตตภาพ โดยเฉพาะในด้านพุทธิศึกษา และจริยศึกษาแล้ว ได้พยายามฝึกอบรมบุตรธิดาทุกคนอย่างใกล้ชิดที่สุด สมกับที่เป็นผู้ได้ฝึกใฝ่ในกิจการของพุทธศาสนามาเป็นเวลานานพอสมควร ในการครองชีวิตฆราวาสก็นับว่าเป็นผู้สังวรณ์และสำรวมในอาชีพของตนอย่างดียิ่ง แม้จะต้องรับ

ภาระในการเลี้ยงดูบุตรธิดา และ ให้การศึกษาบุตรตามแผนสมัยใหม่ ซึ่งค่อนข้างจะสิ้นเปลืองอยู่ไม่น้อย ในการประกอบอาชีพนั้น ชีวิตส่วนมากเป็นผู้มีภาระกิจ และ หน้าที่การควบคุมพัศดุสิ่งของ และการจัดซื้อของสถาบันที่ดำเนินอาชีพตลอดมา แต่นายชั้น ฯ เป็นผู้ตั้งมั่นอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริตต่อนายจ้างอย่างดียิ่ง ซึ่งต่างกับบางท่านก็ร่ำรวยเกินฐานะของตนในหน้าที่ และโดยเฉพาะในระหว่างสงครามด้วยแล้ว เพื่อนร่วมงานมีฐานะดีกว่าเป็นส่วนมาก ทั้งนี้เพราะนายชั้น ฯ ได้ตั้งปณิธานไว้อย่างแน่วแน่แล้วว่า จะไม่ยอมได้ชื่อว่าเป็นผู้ไม่บริสุทธิในการประกอบอาชีพ และจะสัตย์ซื่อต่อทุกคนตลอดไป นับว่าเป็นผู้ที่เจริญด้วยการสัมมาอาชีพตลอดอายุแห่งตน

นายชั้น ฯ เป็นคนบุญน้อยอยู่อย่างหนึ่ง ในด้านพลศึกษา เพราะตั้งแต่เยาว์จนเติบใหญ่เป็นผู้ไม่แข็งแรง จึงเป็นช่องทางให้โรคภัยไข้เจ็บเข้าเบียดเบียนได้ง่าย และที่เป็นอยู่นานที่สุด คือ โรคเบาหวาน อันเป็นโรคที่ต้องรักษาแต่ต้นจนอวสานแห่งชีวิต เพราะไม่เคยหายขาด ฉะนั้น เมื่อร่างกายต้องสมบุกสมบันมาก จึงไม่สามารถต้านทานได้ ในการล้มเจ็บครั้งสุดท้ายแห่งชีวิต เนื่องมา

แต่ถูกเวนคืนบ้านที่บริเวณจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อำเภอปทุมวัน ไปอยู่ในซอยอ่อนนุช ตำบลสวนหลวง อำเภอพระโขนง พอปลูกบ้านเกือบเสร็จ ก็ล้มเจ็บลงและมีแต่ทรงกับทรุดตลอดมา แม้จะได้ส่งไปอยู่โรงพยาบาลพระมงกุฎ ซึ่งคับคั่งไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการรักษาพยาบาลก็ไม่สามารถจะบำบัดบั่ดเบ่าให้หายได้ นายชั้น ชุณหรัต ได้ถึงแก่กรรมโดยสงบ ณ โรงพยาบาลแห่งนี้ เมื่อ ๒๖ มีนาคม ๒๕๐๘ อันนำมาซึ่งความโศกเศร้าและอาลัยอย่างสุดซึ้งแก่ครอบครัวและญาติพี่น้อง รวมอายุได้ ๖๔ ปี.

อุรคชาดก

อิทานิ อุรคชาตกกถํ ปวกฺขาม

มาจะกล่าวถึงเรื่องราวในอุรคชาดก ณ บัดนี้

อุรโคว ตจํ ชิณฺณนฺติ อิทํ สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต มตปุตฺตกํ กุฏุมฺพิกํ อารพฺภ กเถสิ

พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อประทับอยู่ ณ พระเชตวันมหาวิหาร ทรงปรารภกุฎุมพิกคฤหบดีคนหนึ่ง ซึ่งลูกชายที่รักตายจากไปเป็นเหตุ จึงตรัสพระคาถาพจน์ประพันธ์นี้ว่า อุรโคว ตจํ ชิณฺณํ เป็นต้น

มีเรื่องว่า วันหนึ่ง พระบรมศาสดาสัมมา สัมพุทธเจ้า เสด็จไปเรือนของคฤหบดีคนนั้น คฤหบดีคนนั้นออกมารับเสด็จ ถวายบังคมแล้วนั่งเฝ้าอยู่ พระพุทธองค์ตรัสทักถามว่า เป็นอะไรนะท่าน ดูหน้าตาเศร้าสร้อยไป เมื่อคฤหบดีนั้นทูลว่า พระเจ้าข้า เป็นอย่างนั้น คือตั้งแต่ลูกชายของข้าพระองค์ตายจากไปแล้ว ข้าพระองค์ใจเหี่ยวแห้งตลอดมา พระพุทธองค์ทรงปลอบว่า ท่านเอ๋ย สิ่งที่ต้องแตกสลาย ก็แตกสลายไปตามเรื่อง สิ่งที่ต้องเสียหาย ก็เสียหายไป

ตามเรื่อง ก็ความตายนั้นแล ไม่ใช่มีแต่เฉพาะคนเดียวเท่านั้น ไม่ใช่มีแม้แต่เฉพาะในบ้านเดียวเท่านั้น แต่มีทั่งในจักรวาฬอันหาประมาณมิได้ มีทั้งในสามภพคือกามภพ รูปภพ อรูปภพ เหมือนกันหมด ใคร ๆ ในโลกไหน ๆ ที่ชื่อว่าไม่ต้องตาย ไม่มีเลยสักคนเดียว สังขารแม้สักสิ่งเดียว ที่ชื่อว่าเที่ยง อาจตั้งอยู่ได้ตามเดิมนั่นเทียว ไม่มีเลย สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงมีอันต้องตายเป็นเที่ยงแท้ สังขารทั้งหลายทั้งปวง มีอันต้องแตกสลายเป็นแน่นอน แม้ผู้เป็นบัณฑิตในครั้งก่อน ถึงคราวลูกชายตายจากไปเหมือนตัวท่าน ก็ไม่เศร้าโศก เพราะปลงตกแล้วว่า สิ่งที่ต้องเสียหาย ก็เสียหายไปตามเรื่อง คฤหบดีนั้นชอบจะรู้เรื่องของบัณฑิต ที่พระพุทธองค์ทรงอ้างถึงนั้น จึงทูลขอให้ทรงพระกรุณาโปรด ทรงเล่าเรื่องให้ฟัง จึงทรงชักอุรคชาดก อันเป็นเรื่องในอดีตกาล มาทรงเล่าให้ฟัง ดังต่อไปนี้

อตีเต พาราณสิยํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต โพธิสตฺโต ในอดีตกาล ปางเมื่อพระเจ้าพรหมทัตต์ เถลิงถวัลยราชสมบัติ ณ กรุงพาราณสี ครั้งนั้นพระโพธิสัตว์เกิดในตระกูลพราหมณ์ ในหมู่บ้านใกล้ประตูกรุงพาราณสี มีอาชีพด้วยการทำนา รวบรวมทรัพย์สินได้เป็นหลักฐาน พระโพธิสัตว์มีลูกสองคน คนพี่เป็นผู้ชาย

คนน้องเป็นผู้หญิง เมื่อลูกชายถึงวัยควรมีเรือนได้แล้วพระโพธิสัตว์จึงสู่ขอลูกสาว จากตระกูล ที่ทัดเทียมกัน มาตบแต่งให้เป็นภรรยาตามประเพณี เพราะเหตุนี้คนเหล่านั้นนับทั้งหญิงลูกจ้างด้วยจึงรวมเป็นหกคนด้วยกัน พระโพธิสัตว์ให้โอวาทแก่คนทั้งห้าคนนั้นอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย จงให้ทาน โดยกำหนดตามส่วนที่ทำมาหาได้นะ ท่านทั้งหลาย จงถือศีลนะ ท่านทั้งหลาย จงรักษาอุโบสถนะ ท่านทั้งหลาย จงนึกถึงความตายนะ ท่านทั้งหลาย จงกำหนดความตายอันจะมีแก่ท่านนะ เพราะว่า สัตว์ทั้งหลายเหล่านี้มีอันต้องตายเป็นเที่ยงแท้ ชีวิตของสัตว์ทั้งหลายเหล่านี้ไม่ยั่งยืนไปถึงไหนแล้วสังขารทั้งหลายทุกอย่าง ไม่เที่ยงแท้มีอันสิ้นไปเสื่อมไปเสมอ ท่านทั้งหลายอย่าประมาทเป็นอันขาด ทั้งกลางคืนกลางวันนะ คนเหล่านั้นสาธุการรับโอวาทไม่ประมาท นึกถึงความตายจนขึ้นใจ

อเถกทิวสํ โพธิสตฺโต ปุตฺเตน สทฺธึ เขตฺตํ คนฺตฺวา กสติ อยู่มาวันหนึ่ง พระโพธิสัตว์กับลูกชายออกไปไถนา ลูกชายคลาดหญ้ารวมไว้เป็นกอง ๆ จุดไฟเผาให้เป็นปุ๋ย ก็ที่จอมปลวกแห่งหนึ่งไม่ไกลจากที่ตรงนั้นมีงูพิษอาศัยอยู่ มันถูกควันรมตามัน มันโกรธเลื้อยปราดออกมา เห็นลูกพระโพธิสัตว์กำลังเผาหญ้าอยู่ แน่ใจว่าเพราะเจ้านี่เอง เราจึงมีภัย ทันใดนั้น มันเลื้อยปราดรี่เข้ากัด จม

ทั้งสี่เขี้ยว ลูกชายพระโพธิสัตว์ถูกงูพิษกัดพิษซ่านล้มฮวบลงขาดใจตายทันที พระโพธิสัตว์ผู้พ่อกำลังไถนาอยู่เหลียวไปดูลูกชายเห็นล้มพับลงแก่ตา จึ่งพักวัวไว้รีบเข้าไปดู รู้ว่าลูกชายสิ้นใจตายเสียแล้ว จึ่งอุ้มศพประคองให้นอนข้างโคนต้นไม้ต้นหนึ่ง แล้วคลุมไว้ ไม่ร้องไห้ ไม่ร่ำพึงรำพัน กำหนดถึงความไม่เที่ยงเป็นที่ตั้งพลางไถนาต่อไป เพราะปลงตกแล้วว่าสิ่งที่ต้องแตกสลาย ก็แตกสลายไปเถิด สิ่งที่ต้องตายก็ตายไปเถิด กำลังไถนาอยู่เหลือบไปเห็นชายคนหนึ่งซึ่งเป็นเพื่อนบ้านคุ้นเคยกันเดินเฉียดนาไป จึ่งเอ่ยปากร้องถามไปว่า ไปเรือนหรือพ่อ เมื่อชายคนนั้นตอบว่าเออไปเรือน จึ่งออกปากร้องขอว่า ถ้ากระนั้นช่วยไปที่เรือนของพวกฉันด้วย บอกพราหมณีว่า ฉันสั่งไปว่า วันนี้ไม่ต้องหาข้าวมาเผื่อถึงสองคนเหมือนวันก่อน ๆ ดอก หาอาหารมาเผื่อเฉพาะคนเดียวเท่านั้นเถิด วันก่อน ๆ หญิงลูกจ้างคนเดียวหาอาหารมาส่ง แต่วันนี้มาพร้อมหน้ากันทั้งสี่คน นุ่งขาวห่มขาวมีของหอมดอกไม้ติดมือด้วย ชายคนนั้นรับปากแล้วไปบอกพราหมณีตามที่พระโพธิสัตว์สั่งไปอย่างนั้น

เกน เต ตาต อิทํ สาสนํ ทินฺนํ พราหมณีถามชายคนนั้นว่า นี่ใครสั่งพ่อมานะพ่อ ชายคนนั้นตอบว่าพ่อพราหมณ์สั่งฉันมาเองคุณแม่ นางได้ยินคำสั่งเป็นปริศนานั้นพลันก็รู้แน่ว่า

ลูกชายเราตายเสียแล้วละ ถึงกระนั้น นางก็มิได้มีความตกใจแม้สักน้อย ทั้งนี้เพราะนางอบรมใจอย่างนั้นได้ดีแล้ว ครั้นแล้วนางจึงนุ่งขาว ห่มขาว ถือของหอม ดอกไม้ ให้คนอื่นถืออาหารพร้อมกันไปที่นา เมื่อทุกคนเห็นศพแล้ว แม้สักคนเดียวก็ไม่มีใครร้องไห้ร่ำพึงรำพันเลย

โพธิสตฺโต ปุตฺตสฺส นิปนฺนฏฺฐาเนเยว นิสีทิตฺวา ภุญฺชิ ฝ่ายพระโพธิสัตว์ นั่งกินข้าวเช้าในร่มไม้ ที่ลูกชายตายนอนอยู่เห็น ๆ นั่นเทียว อิ่มข้าวแล้วทุกคนช่วยกันหาฟืนมากองเรียงซ้อนกัน ช่วยกันยกศพขึ้นวางบนกองฟอน ขมาศพด้วยของหอมดอกไม้แล้วช่วยกันเผา ใครสักคนไม่มีน้ำตาแม้หยดเดียว ทั้งนี้เพราะทุกคนนึกถึงความตายขึ้นใจดีแล้ว

เตสํ สีลเตเชน สกฺกสฺส ภวนํ อุณฺหาการํ ทสฺเสสิ ขณะเผาศพนั้น อาศน์ที่ประทับนั่งของท้าวสักกะเทวราช สำแดงไอร้อนผ่าวขึ้นมาทันที เพราะเดชแห่งศีลของคนเหล่านั้น ท้าวเธอทรงระแวงไปว่า เอนี่ใครคิดจะให้เราพลัดจากตำแหน่งละกระมัง ทรงใคร่ครวญทบทวนดู จึ่งทราบว่าอาศน์เราร้อนนี่ เพราะเดชแห่งคุณของคนเหล่านั้นเอง พลันพระทัยก็ทรงเลื่อมใส ทรงเห็นว่าเราควรไปสำนักของคนเหล่านั้น บันลือสีหนาทขึ้น สุดเสียงสีหนาท

แล้ว บันดาลให้แก้วเจ็ดชนิดเต็มเรือนของคนเหล่านั้นแล้วกลับมา ทรงเห็นอย่างนั้นแล้ว รีบเสด็จไปในที่เผาศพนั้น ประทับยืนข้าง กองฟอน ทรงเอ่ยถามว่า นี่ทำอะไรกันพ่อเอ๊ย คนเหล่านั้นทูล เป็นปากเดียวกันว่า เผาคนคนหนึ่งนะนาย ท้าวสักกะเทวราชตรัสว่า ไม่ใช่เผาคนนี่ ฆ่าเนื้อมาย่างกินกันละกระมัง คนเหล่านั้นทูลยืนยัน ว่า ไม่ใช่อย่างนั้น เผาคนจริง ๆ นะนาย ท้าวสักกะเทวราชตรัส ว่า ถ้ากระนั้น คนที่ท่านเผาอยู่นี้จักเป็นคนคู่เวรกับท่าบนะสิ อันดับ นั้นพระโพธิสัตว์ทูลกะท้าวเธอว่า นายคนที่ฉันเผาอยู่นี้เป็นลูกชาย ในไส้แท้ ๆ ไม่ใช่เป็นคนคู่เวรกับพวกฉันดอก ท้าวสักกะเทวราช ตรัสอีกว่า ถ้ากระนั้นเขาก็เป็นลูกชายที่ท่านไม่รักนะสิ พระโพธิสัตว์ ทูลตอบว่า เขาเป็นลูกชายสุดที่รักของฉันทีเดียวนาย ท้าวสักกะ เทวราชตรัสถามต่อไปว่า ก็เมื่อลูกชายสุดที่รักตายทั้งคนอย่างนี้ ไฉนท่านจึงไม่ร้องไห้เล่า

โส อโรทนการณํ กเถนฺโต ปฐมํ คาถมาห พระโพธิสัตว์ เมื่อจะทูลให้ท้าวเธอทรงทราบถึงเหตุที่ไม่ร้องไห้ จึงทูลเป็นคาถา ทีแรกว่า

๑. อุรโคว ตจํ ชิณฺณํ ๑. งูเงี้ยว ลอกคราบ ทิ้งไป แต่ตัว ฉันใด

หิตฺวา คจฺฉติ สนฺตนุํ	ลูกชายของฉัน ก็ละทิ้งร่างกายเก่าของตนไปแต่ตัวฉันนั้น
เอวํ สรีเร นิพฺโภเค	ในเมื่อร่างกายระเหิดจากความรู้สึกแล้ว
เปเต กาลกเต สติ	ตายไปโลกอื่นแล้ว
๒. ฑยฺหมาโน น ชานาติ	๒. ลูกที่ฉันเผาอยู่นี้ไม่รู้เลยว่า
ญาตีนํ ปริเทวิตํ	ญาติพี่น้องทั้งหลายร่ำพึงร่ำพันถึงเขา
ตสฺมา เอตํ น โสจามิ	เพราะฉะนั้นฉันจึงไม่เศร้าโศกถึงเขา

คโต โส ตสฺส ยา คติ เขาไปตามคติของเขาแล้วละ

สกฺโก โพธิสตฺตสฺส วจนํ สุตฺวา พฺราหฺมณึ ปุจฺฉิ ท้าวสักกะเทวราช ทรงสดับน้ำคำของพระโพธิสัตว์แล้ว ชอบจะทรงทราบความคิดเห็นของคนอื่น ๆ ต่อไป จึงตรัสถามพราหมณีผู้ภรรยาของพระโพธิสัตว์ ว่าแม่คนที่แม่เผาอยู่นั้นเป็นอะไรกันกับแม่ พราหมณีทูลว่า นาย เขาเป็นลูกชายที่ดิฉันเฝ้าทะนุถนอม ตั้งแต่อยู่ในท้อง ตลอดมาถึงครบสิบเดือน เมื่อคลอดแล้ว ให้นมดูด ดัดมือ

ดัดขา เลี้ยงมาจนเติบโต ท้าวสักกะเทวราชตรัสถามต่อไปว่า แม่ พ่อไม่ร้องไห้เพราะเป็นผู้ชายใจแข็ง ก็ช่างเถิด แต่แม่ใจอ่อนนี่นา ก็เมื่อลูกชายที่แม่อุ้มท้องมาตายทั้งคน ไฉนแม่จึงไม่ร้องไห้เล่า

สา อโรทนการณํ กเถนฺตี นางเมื่อจะทูลให้ท้าวเธอทรงทราบ ถึงเหตุที่ไม่ร้องไห้ จึงทูลเป็นคาถาสองคาถาว่า

๑. อนพฺภิโต ตโต อาคา	๑. ลูกชายที่ดิฉันเผาอยู่นี้ เมื่อเขาจะมา ดิฉันไม่ได้ร้องเรียกให้เขามาจากโลกอื่นนั้น เขามาของเขาเอง
นานุญฺญาโต อิโต คโต	เมื่อเขาจะไปจากโลกนี้ ดิฉันก็ไม่ได้เอออวยด้วย เขาไปของเขาเอง
ยถาคโต ตถา คโต	เขามาได้อย่างใด เขาก็ไปได้อย่างนั้น
ตตฺถ กา ปริเทวนา	รำพึงรำพันไป เพราะเขาจากไปนั้นได้อะไรขึ้นมา ป่วยการเปล่า

๒. ทยฺหมาโน น ชานาติ ๒. ลูกชายที่ฉันเผาอยู่นี้ ไม่รู้เลยว่า

ญาตีนํ ปริเทวิตํ ญาติพี่น้องทั้งหลายรำพึงรำพันถึงเขา

ตสฺมา เอตํ น โสจามิ เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงไม่เศร้าโศกถึงเขา

คโต โส ตสฺส ยา คติ เขาไปตามคติของเขาแล้วละ

อถ สกฺโก พราหฺมณิยา กถํ สุตฺวา ภคินึ ปุจฺฉิ อันดับนั้นท้าวสักกะเทวราช ทรงสดับถ้อยคำของพราหมณีแล้ว ตรัสถามน้องสาวว่า คนที่แม่หนูเผาอยู่นั้น เป็นอะไรกันกับแม่หนู น้องสาวทูลตอบว่า เขาเป็นพี่ชายของดิฉันนะนาย ท้าวสักกะเทวราชตรัสถามต่อไปว่า แม่หนูชื่อว่าพี่สาวน้องสาว เป็นผู้มีความเยื่อใยในพี่ชายน้องชาย ก็เมื่อพี่ชายของแม่หนูตายทั้งคน ไฉนแม่หนูจึงไม่ร้องไห้เล่า

สาปิสฺส อโรทนการณํ กเถนฺตี นางเมื่อจะทูลให้ท้าวเธอทรงทราบ ถึงเหตุที่ไม่ร้องไห้ จึงทูลเป็นคาถาสองคาถาว่า

๑. สเจ โรเท กีสา อสฺสํ ๑. แม้นว่าดิฉันจะร้องห่มร้องไห้ไปไซร้ ดิฉันก็จะผ่ายผอมไปเปล่า

ตสฺสา เม กึ ผลํ สิยา จะมีผลดีอะไร แก่ตัว ดิฉันนั้น

ญาติมิตฺตา สุหชฺชานํ ญาตพี่น้องเพื่อนฝูงและผู้หวังดี

ภิยฺโย โน อรตี สิยา	ของ พวก ดิฉันก็รังจะมีแต่เสียใจยิ่งขึ้น
๒. ทยฺหมาโน น ชานาติ	๒. พี่ชายที่ดิฉันเผาอยู่นี้ ไม่รู้เลยว่า
ญาตีนํ ปริเทวิตํ	ญาติพี่น้องร่ำพึงร่ำพันถึงเขา
ตสฺมา เอตํ น โสจามิ	เพราะฉะนั้น ดิฉันจึง ไม่เศร้าโศกถึงเขา
คโต โส ตสฺส ยา คติ	เขาไปตามคติ ของเขาแล้วละ

อถ สกฺโก ภคินิยา กถํ สุตฺวา ภริยํ ปุจฺฉิ ท้าวสักกะเทวราชทรงสดับถ้อยคำของน้องสาวแล้วตรัสถามภรรยาว่า แม่ คนที่แม่เผาอยู่นั้นเป็นอะไรกันกับแม่ ภรรยาทูลว่า เป็นสามีของดิฉันนะนาย ท้าวสักกะเทวราชตรัสถามต่อไปว่า ชื่อว่าหญิงทั้งหลายเมื่อสามีตายแล้ว ก็ตกพุ่มหม้ายไร้ที่พึ่ง ก็เมื่อสามีของแม่ตายทั้งคน ไฉนแม่จึงไม่ร้องไห้เล่า

สามิสฺส อโรทนาการณํ กเถนฺตี นางเมื่อจะทูลให้ท้าวเธอทรงทราบถึงเหตุที่ไม่ร้องไห้ จึงทูลเป็นคาถาสองคาถาว่า

๑. ยถาปิ ทารโก จนฺทํ	๑. เด็ก ร้องไห้ จะ เอา ดวง เดือน
คจฺฉนฺตํ อนุโรทติ	ที่ลอยเลื่อนไปในท้องฟ้าฉันใด
เอวํ สมฺปทเมเวตํ	คนใดเศร้าโศก ถึงคนที่ไปโลกอื่นแล้ว

โย เปตมนุโสจติ	การที่เขาเศร้าโศกนั้นก็เปรียบได้ฉันเดียวกัน
๒. ทยฺหมาโน น ชานาติ	๒. สามีที่ดิฉันเผาอยู่นี้ ไม่รู้เลยว่า
ญาตีนํ ปริเทวิตํ	ญาติพี่น้องทั้งหลายรำพึงรำพันถึงเขา
ตสฺมา เอตํ น โสจามิ	เพราะฉะนั้น ดิฉัน จึงไม่เศร้าโศกถึงเขา
คโต โส ตสฺส ยา คติ	เขาไปตามคติของเขาแล้วละ

สกฺโก ภริยาย กถํ สุตฺวา ทาสึ ปุจฺฉิ ท้าวสักกะเทวราชทรงสดับถ้อยคำของภรรยาแล้ว ตรัสถามหญิงลูกจ้างว่า แม่ คนที่แม่เผาอยู่นั้น เป็นอะไรกันกับแม่ หญิงลูกจ้างทูลว่า เขาเป็นเจ้านายของดิฉันน่ะนาย ท้าวสักกะเทวราชตรัสถามอีกว่า แม่ถูกเขาบีบคั้นทุบตีข่มขี่ เพราะฉะนั้น แม่ดีใจว่าคนอย่างนี้ตายเสียพ้นหูพ้นตาไปดีแล้ว จึงมิร้องไห้มิใช่หรือ หญิงลูกจ้างทูลห้ามว่า อย่าว่าอย่างนี้สินาย ว่าอย่างนี้ไม่ควรแก่เขาเลย ลูกชายเจ้านายของดิฉันถึงพร้อมด้วยขันติ เมตตาอารี ปานลูกชายที่ดิฉันเลี้ยงดูให้เติบโตมาบนอกทีเดียว ท้าวสักกะเทวราช ตรัสถามต่อไปว่า ก็เมื่อเจ้านายที่ดีตายทั้งคนอย่างนี้ ไฉนแม่จึงไม่ร้องไห้เล่า

สาปิสฺส อโรทการณํ กเถนฺติ นางเมื่อจะทูลให้ท้าวเธอทรงทราบถึงเหตุที่ไม่ร้องไห้ จึงทูลเป็นคำคาถาสองคาถาว่า

๑. ยถาปิ อุทกกุมฺโภ ๑. หม้อน้ำที่แตกแล้ว ใครจะต่อ
ภินฺโน อปฺปฏิสนฺธิโย ให้ติดอย่างเดิมไม่ได้ฉันใด
เอวํ สมฺปทเมเวตํ คนใดเศร้าโศกถึงคนที่ไปโลกอื่นแล้ว
โย เปตมนุโสจติ การที่เขาเศร้าโศกนั้นก็เปรียบได้ฉันเดียวกัน

๒. ฑยฺหมาโน น ชานาติ ๒. เจ้านายที่ฉันเผาอยู่นี้ ไม่รู้เลยว่า
ญาตีนํ ปริเทวิตํ ญาติพี่น้องทั้งหลายรำพึงรำพันถึงเขา
ตสฺมา เอตํ น โสจามิ เพราะฉะนั้น ดิฉันจึงไม่เศร้าโศกถึงเขา
คโต โส ตสฺส ยา คติ เขาไปตามคติของเขาแล้วละ

สกฺโก สพฺเพสํ ธมฺมกถํ สุตฺวา ว ปสีทิตฺวา ท้าวสักกะเทวราชทรงสดับการกล่าวธัมมะทั่วทุกคนแล้วทรงเลื่อมใส ประทานโอวาทแก่คนเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายก็เป็นผู้ไม่ประมาท เจริญมรณสติแล้วตั้งแต่บัดนี้ไป ท่านทั้งหลาย ไม่ต้องทำงานด้วยมือของตนละ

ตัวเราคือท้าวสักกะ ผู้เป็นราชาของเทวดา จะบันดาลแก้วเจ็ดชนิดนับไม่ถ้วน ไว้ในเรือนของท่านทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจงให้ทานต่อไปเถิด ท่านทั้งหลายจงถือศีลต่อไปเถิด ท่านทั้งหลายจงรักษาอุโบสถต่อไปเถิด ท่านทั้งหลายจงเป็นผู้ไม่ประมาทต่อไปเถิด ครั้นแล้วทรงบันดาลทรัพย์สินนับไม่ถ้วนไว้ในเรือนของคนเหล่านั้น เสร็จแล้วเสด็จกลับคืนเทวโลก

สตฺถา อิมํ ธมฺมเทสนํ อาหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา ชาตกํ สโมธาเนสิ พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ครั้นทรงนำธรรมเทศนานี้มาแสดงแล้ว ทรงประกาศสัจจธรรม ทรงประมวลชาดกสุดสิ้นกระแสสัจจธรรม กุฎุมพิกะคฤหบดี ได้ตั้งอยู่ในพระโสดาปัตติผล

ประมวลชาดก

ตทา ทาสี ขุชฺชุตฺตรา อโหสิ, ธีตา อุปฺปลวณฺณา, ปุตฺโต ราหุโล, มาตา เขมา พฺราหฺมโณ ปน อหเมว หญิงลูกจ้างในอดีตกาลนั้น กลับชาติมาเป็นนางขุชชุตตรา ในสมัยที่พระพุทธเจ้าทรงเกิดขึ้น ลูกสาวพระโพธิสัตว์กลับชาติมาเป็นนางอุบลวรรณา ลูกชายพระโพธิสัตว์ ที่งูพิษกัดตาย กลับชาติมาเป็น พระราหุลพุทธโอรส พราหมณีผู้เป็นแม่ กลับชาติมาเป็นนางเขมา พราหมณ์โพธิสัตว์ผู้เป็นพ่อ กลับชาติมาเป็นตัวเราผู้ตถาคตนี่แหละ

อยํ อุรคชาตกกถา โยนิโสนมสิกาเรน สลฺลกฺ เขตพฺพาติ เรื่องราวในอุรคชาดกดั่งกล่าวมานี้สาธุชนทั้งหลาย พึงกำหนดหมายไว้ด้วยโยนิโสมนสิการเถิด.

นโมแปล

นโม ตสฺส ภควโต	ความนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาค
อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส	ผู้อรหันต์ (ไกลจากข้าศึกคือกิเลส) ผู้ตรัสรู้แล้ว เองโดยชอบ พระ องค์นั้น ฯ

สรณคมน์แปล

พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ	ข้าพเจ้า ถึง พระ พุทธ เจ้า ว่า เป็น สรณะ (ที่พึ่งที่ระลึก) ฯ
ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ	ข้าพเจ้าถึงพระธรรม ว่าเป็นสรณะฯ
สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ	ข้าพเจ้าถึงพระสงฆ์ ว่าเป็นสรณะฯ
ทุติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ	ข้าพเจ้าถึง พระ พุทธ เจ้า ว่า เป็น สรณะ แม้ครั้งที่ ๒ ฯ
ทุติยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ	ข้าพเจ้าถึงพระธรรม ว่าเป็นสรณะ แม้ครั้งที่ ๒ ฯ

ทุติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ	ข้าพเจ้าถึงพระสงฆ์ ว่าเป็นสรณะ แม้ครั้งที่ ๒ ฯ
ตติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ	ข้าพ เจ้า ถึง พระ พุทธ เจ้า ว่า เป็น สรณะ แม้ครั้งที่ ๓ ฯ
ตติยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ	ข้าพเจ้าถึงพระธรรม ว่าเป็นสรณะ แม้ครั้งที่ ๓
ตติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ	ข้าพเจ้าถึงพระสงฆ์ ว่าเป็นสรณะ แม้ครั้งที่ ๓ฯ

ทำวัตร์เช้าคำแปล

ทำวัตร์เช้า

นมัสการเจดีย์พระสถูป พระพุทธรูป ๒ เวลา เช้า ๑ ค่ำ ๑ เป็นเวลาระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย ให้เจริญความเชื่อความเลื่อมใส บำเพ็ญภาวนามัยบุญ ฯ

นมัสการเวลาเช้า ผู้เป็นหัวหน้าพึงเริ่มนำดังนี้ว่า

อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา	พระผู้มีพระภาค ผู้ไกล กิเลสตรัสรู้เองชอบ
พุทฺธํ ภควนฺตํ อภิวา—เทมิ	ข้าเจ้าถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า (กราบลงหนหนึ่ง)

สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม	พระธรรม อันพระผู้มีพระภาคตรัสดีแล้ว
ธมฺมํ นมสฺสามิ	ข้าพเจ้านมัสการ พระธรรม(กราบลงหนหนึ่ง)
สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ	พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคปฏิบัติดีแล้ว
สงฺฆํ นมามิ	ข้าพเจ้านอบน้อม พระสงฆ์ (กราบลงหนหนึ่ง) นำทำวัตร์ต่อไปดังนี้ (หนฺท มยํ พุทฺธสฺส ภควโต ปุพฺพภาคนมการํ กโรม เส. สวดพร้อมกัน)
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส (๓ หน)	ความนอบน้อม แด่พระผู้มีพระภาคอรหันต สัมมา สัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น (๓ หน นำ หนฺท มยํ พุทฺธาภิถุตึ กโรม เส. สวดพร้อมกัน)
โย โส ตถาคโต อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ	พระตถาคตเจ้านั้น พระองค์ใดเบ็นผู้ไกลกิเลสตรัสรู้เองชอบ

วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน	ทรงประกอบด้วย วิชชาแลจรณะ
สุคโต โลกวิทู	ดำเนินด้วยกายวาจาใจดี ทรงทราบโลกแจ้งชัด
อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควา	เป็นผู้ฝึกหัดคนที่ควรทรมาน ไม่มีใครสู้ เป็นครูสั่งสอนของเทวดาแลมนุษย์ ตื่นแล้วจากหลับคือกิเลส ทรงแจกคุณพิเศษแก่ประชุมชน
โย อิมํ โลกํ สเทวกํ สมารกํ สพฺรหฺมกํ สสฺสมณพฺราหฺมณึ ปชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทสิ	พระผู้มีพระภาคพระองค์ใดทรงทำให้แจ้งซึ่งโลกนี้ กับทั้งเทวดา ทั้งมาร ทั้งพรหม ซึ่งหมู่สัตว์ ทั้งสมณะ พราหมณ์ ทั้งเทวดามนุษย์ ด้วยพระปัญญาอันยิ่งเองแล้ว ได้ทรงประกาศให้ทราบ
โย ธมฺมํ เทเสสิ อาทิกลฺยาณํ มชฺเฌกลฺยาณํ ปริโยสานกลฺยาณํ	พระผู้มีพระภาค พระองค์ใด ทรงแสดงพระธรรม ไพเราะในเบื้องต้น ไพเราะในท่ามกลางไพเราะในที่สุด
สาตฺถํ สพฺยญฺชนํ	ทรง ประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้ง

เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ	อรรถะ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริบูรณ์
พฺรหฺมจริยํ ปกาเสสิ	สิ้นเชิง บริสุทธิ์สิ้นเชิง
ตมหํ ภควนฺตํ อภิปูชยามิ	ข้าพเจ้าบูชาเฉพาะพระผู้มีพระภาค
ตมหํ ภควนฺตํ สิรสา นมามิ	พระองค์นั้น ข้าพเจ้า นอบน้อม
	พระผู้มีพระภาค พระองค์นั้น
	ด้วยเศียรเกล้า (กราบลง นำ
	หนฺท มยํ ธมฺมาภิถุตึ กโรม เส
	สวดพร้อมกัน)
โย โส สฺวากฺขาโต	พระธรรมนั้น ส่วนใดอันพระผู้มี
ภควตา ธมฺโม	พระภาคตรัสดีแล้ว
สนฺทิฏฺฐิโก อกาลิโก	อันผู้ปฏิบัติ เห็นเองให้ผลไม่มีกาล
เอหิปสฺสิโก	ควรที่จะเรียกว่าท่านจงมาดูได้
โอปนยิโก ปจฺจตฺตํ	ควรน้อมเข้ามาไว้ในใจ อันพวก
เวทิตพฺโพ วิญฺญูหิ	วิญญูชนพึงรู้ได้เฉพาะตัว
ตมหํ ธมฺมํ อภิปูชยามิ ตมหํ	ข้าพเจ้า บูชาเฉพาะ พระธรรม
ธมฺมํ สิรสา นมามิ	ส่วนนั้นข้าพเจ้า นอบน้อมพระ
	ธรรม ส่วนนั้น ด้วยเศียรเกล้า
	(กราบลง นำ หนฺท มยํ สงฺฆาภิถุตึ
	กโรม เส สวดพร้อมกัน)

โย โส สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ	พระสงฆ์สาวก ของพระผู้มีพระภาค นั้น หมู่ใดปฏิบัติดี
อุชุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ	พระสงฆ์สาวก ของพระผู้มีพระภาคปฏิบัติซื่อตรง
ญายปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ	พระสงฆ์สาวก ของพระผู้มีพระภาค ปฏิบัติถูกต้อง
สามีจิปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ	พระสงฆ์สาวก ของพระผู้มีพระภาค ปฏิบัติสมควร
ยทิทํ จตฺตาริ ปุริสยุคานิ อฏฺฐ ปุริสปุคฺคลา	พระสงฆ์สาวก ของพระผู้มีพระภาคนี้ คือใครบ้าง คือ ๔ คู่บุรุษ (แยก)เป็นบุรุษ บุคคล ๘
เอส ภควโต สาวกสงฺโฆ	นี่ เป็นพระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค
อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิเณยฺโย อญฺชลิกรณีโย	เป็นผู้ควรรับของที่นำมาบูชา เป็นผู้ควรต้อนรับดังแขก เป็นผู้ควรรับทักขิณาทาน เป็นผู้อันบุคคลควรกระทำอัญชลี
อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺส	เป็นไร่นาบุญ ของโลกไม่มีที่อื่นสู้

ตมหํ สงฺฆํ อภิปูชยามิ ตมหํ สงฺฆํ สิรสานมามิ	ข้าพเจ้าบูชาเฉพาะพระสงฆ์นั้น ข้าพเจ้านอบน้อม พระสงฆ์นั้น ด้วยเศียรเกล้า (กราบลง แล้วนั่งเป็นปกติ นำ หนฺท มยํ รตนตฺตยปฺปณามคาถาโยเจว สํเวคปริทีปกปาฐญฺจ ภณาม เสสวดพร้อมกัน)
พุทฺโธ สุสุทฺโธ กรุณามหณฺณโว โยจฺจนฺตสุทฺธพฺพรญาณโลจโน	พระพุทธเจ้าพระองค์ใด เป็นผู้บริสุทธิ์ดี มีพระกรุณาอันใหญ่ดังมหาสมุทร์ มีพระเนตร์ คือพระวรญาณอันบริสุทธิ์อย่างยอดยิ่ง
โลกสฺส ปาปูปกิเลสฆาตโก วนฺทามิ พุทฺธํ อหมาทเรน ตํ	เป็นผู้กำจัดเสีย ซึ่งบาปแลอุปกิเลส ของโลก ข้าพเจ้า ไหว้ พระพุทธเจ้า พระองค์นั้นโดยเอื้อเฟื้อ
ธมฺโม ปทีโป วิย ตสฺส สตฺถุโน โย มคฺคปากามตเภทภินฺนโก	พระธรรม ของพระศาสดานั้น สว่างแจ่มใส เหมือนดวงประทีป (คือ) พระธรรมใดเป็น โลกุตตระ ต่างโดยประเภท แห่งมรรคแลผล แลอมฤตยนฤพาน

โลกุตฺตโร โย จ ตทตฺถทีปโน	แลพระธรรมใด เป็นเครื่องแสดงเนื้อความแห่งโลกุตตระนั้น
วนฺทามิ ธมฺมํ อหมาทเรน ตํ	ข้าพเจ้า ไหว้ พระธรรมนั้น โดยเอื้อเฟื้อ
สงฺโฆ สุเขตฺตาภฺยติเขตฺต- สญฺญิโต โย ทิฏฺฐสนฺโต สุคตานุโพธโก	พระสงฆ์ใด เป็นไปโดยชื่อว่าเป็นเขตต์อันยิ่ง เหลือเกินโดยความเป็นเขตต์อันดี มีธรรมอันสงบได้เห็นแล้ว ตรัสรู้ตามพระสุคตเจ้า
โลลปฺปหีโน อริโย สุเมธโส	มีความโลลอันละได้แล้ว เป็นพระอริยบุคคล มีปัญญาดี
วนฺทามิ สงฺฆํ อหมาทเรน ตํ	ข้าพเจ้า ไหว้ พระสงฆ์นั้น โดยเอื้อเฟื้อ
อิจฺเจวเมกนฺตภิปูชเนยฺยกํ วตฺถุตฺตยํ วนฺทยตาภิสงฺขตํ ปุญฺญํ มยายํ มม สพฺพุปทฺทวา มา โหนฺตุ เว ตสฺส ปภาวสิทฺธิยา ฯ	บุญส่วนใด อันข้าพเจ้าไหว้ ซึ่งวัตถุ ๓ ควรบูชาอย่างยิ่งโดยส่วนเดียวได้ก่อสร้าง ดังกล่าวมา แล้วอย่างนี้ ขออุปัทวะ ทั้งปวงจงอย่ามีแก่ข้าพเจ้าเลย เพราะความศักดิ์สิทธิ์ของอานุภาพแห่งบุญนั้นฯ

อิธ ตถาคโต โลเก อุปฺปนฺโน อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ธมฺโม จ เทสิโต นิยฺยานิโก อุปสมิโก ปรินิพฺพานิโก สมฺโพธคามี สุคตปฺปเวทิโต	พระตถาคต อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าบังเกิดขึ้นแล้ว ในโลกนี้ อนึ่ง พระธรรมเป็นนิยยานิกธรรมเป็นไปเพื่อสงบระงับกิเลส เป็นไปเพื่อปรินิพพาน (ดับเพลิงกิเลสแลกองทุกข์) ดำเนินไป สู่ความตรัสรู้ อันพระสุคตเจ้า ทรงประกาศไว้แล้ว
มยนฺตํ ธมฺมํ สุตฺวา	ข้าพเจ้าทั้งหลาย ได้ฟังพระธรรม
เอวํ ชานาม	นั้นแล้ว จึงทราบอย่างนี้ ว่า
ชาติปิ ทุกฺขา ชราปิ	แม้ความเกิด เป็นทุกข์
ทุกฺขา มรณมฺปิ ทุกฺขํ	แม้ความแก่ ก็เป็นทุกข์ แม้ความตาย ก็เป็นทุกข์
โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายา-สาปิ	แม้ความโศก แลความพิไรรำพรรณ แลความ
ทุกฺขา	ทุกข์กาย ทุกข์ใจ แลความคับใจ ก็ล้วนเป็นทุกข์
อปฺปิเยหิ สมฺปโยโค	ความประจวบ กับสัตว์
ทุกฺโข ปิเยหิ วิปฺปโยโค	แลสังขารที่ไม่รัก ก็เป็นทุกข์

ทุกฺโข ยมฺปิจฺฉํ น ลภติ ตมฺปิ ทุกฺขํ	ความพลัดพรากจากสัตว์แลสังขารที่รักก็เป็นทุกข์ ปรารถนา ไม่ได้อันใด (สมหวัง) แม้อันนั้นก็เป็นทุกข์
สงฺขิตฺเตน ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา ทุกฺขา เสยฺยถีทํ	โดยย่อ อุปาทานัก ขันธ์ทั้ง ๕ เป็นทุกข์ อุปาทานักขันธ์ ๕ คือ อะไรบ้าง
รูปูปาทานกฺขนฺโธ	อุปาทานักขันธ์ คือรูป
เวทนูปาทานกฺขนฺโธ	อุปาทานักขันธ์ คือเวทนา
สญฺญูปาทานกฺขนฺโธ	อุปาทานักขันธ์ คือสัญญา
สงฺขารูปาทานกฺขนฺโธ	อุปาทานักขันธ์ คือสังขาร
วิญฺญาณูปาทานกฺขนฺโธ	อุปาทานักขันธ์ คือวิญญาณ
เยสํ ปริญฺญาย	เพื่อความกำหนดรู้อุปาทานักขันธ์-ทั้ง ๕ เหล่าไรเล่า
ธรมาโน โส ภควา	พระผู้มีพระภาคเจ้านั้น เมื่อทรงพระชนม์อยู่
เอวํ พหุลํ สาวเก วิเนติ	ย่อมทรงฝึก สาวกทั้งหลาย มากอย่างนี้

เอวํภาคา จ ปนสฺส	ก็แล พระวาจาที่ทรงสั่งสอน
ภควโต สาวเกสุ	ของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น มี
อนุสาสนี พหุลา ปวตฺตติ	ส่วนอย่างนี้ เป็นไปมาก ในสาวกทั้งหลายว่า
รูปํ อนิจฺจํ	รูป ไม่เที่ยง
เวทนา อนิจฺจา	เวทนา ไม่เที่ยง
สญฺญา อนิจฺจา	สัญญา ไม่เที่ยง
สงฺขารา อนิจฺจา	สังขาร ไม่เที่ยง
วิญฺญาณํ อนิจฺจํ	วิญญาณ ไม่เที่ยง
รูปํ อนตฺตา	รูป ไม่ใช่ตัวตน
เวทนา อนตฺตา	เวทนา ไม่ใช่ตัวตน
สญฺญา อนตฺตา	สัญญา ไม่ใช่ตัวตน
สงฺขารา อนตฺตา	สังขาร ไม่ใช่ตัวตน
วิญฺญาณํ อนตฺตา	วิญญาณ ไม่ใช่ตัวตน
สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา	สังขาร ทั้งปวง ไม่เที่ยง
สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ	ธรรมทั้งปวงไม่ใช่ตัวตนดังนี้
เต มยํ	ข้าพเจ้า เหล่านั้น
โอติณฺณามฺห ชาติยา	ถึง พระผู้มีพระภาคเจ้านั้น
ชรามรเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ	แม้เสด็จปรินิพพานนานแล้ว กับ

ทุกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาเสหิ	ทั้งพระธรรม แลพระภิกษุสงฆ์
ทุกฺโขติณฺณา ทุกฺขปเรตา	ว่าเป็นสรณะ (ที่พึ่ง ที่ระลึก)
อปฺเปวนามิมสฺส เกวลสฺส	ย่อมกระทำในใจ ย่อมปฏิบัติ
ทุกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺตกิริยา	ตามคำสั่งสอนของพระผู้มีพระ-
ปญฺญาเยถาติ	ภาคเจ้านั้น ตามสติกำลังด้วย
จิรปรินิพฺพุตมฺปิ ตํ ภควนฺตํ	เรามีศรัทธา ออกออกจากเรือน
อุทฺทิสฺส อรหนฺตํ สมฺมา—	บวชไม่มีเรือน อุทิศต่อพระผู้
สมฺพุทฺธํ สทฺธา อคารสฺมา	มีพระภาค อรหันตสัมมาสัมพุทธ
อนคาริยํ ปพฺพชิตา ตสฺมึ	เจ้า แม้ปรินิพพานนานมาแล้วนั้น
ภควติ พฺรหฺมจริยํ จราม	ประพฤติพรหมจรรย์ ในสำนัก พระผู้มีพระภาคเจ้านั้น
ภิกฺขูนํ สิกฺขาสาชีวสมาปนฺนา	ประกอบด้วยสิกขาและสาชีพของภิกษุทั้งหลาย
ตํ โน พฺรหฺมจริยํ	อันว่าพรหมจรรย์ ของเราทั้งหลายนั้น
อิมสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส	จงเป็นไป เพื่อความทำที่สุดแห่ง
อนฺตกิริยาย สํวตฺตตุ	กองทุกข์ทั้งสิ้นอันนี้เถิด ฯ.
ถ้าสามเณรสวด พึงเว้นคำว่า	"ภิกฺขูนํ สิกฺขาสาชีวสมาปนฺนา"
ตั้งแต่บทว่า "จิรปรินิพฺพุตมฺปิ"	นั้น สำหรับบุรุษและสตรี พึง
สวดดังต่อไปนี้	

จิรปรินิพฺพุตมฺปิ ตํ ภควนฺตํ สรณํ คตา ธมฺมญฺจ ภิกฺขุสงฺฆญฺจ ตสฺส ภควโต สาสนํ ยถาสติ ยถาพลํ มนสิกโรม อนุปฏิปชฺชาม

ความตั้งใจว่า พวกเราเปนผู้อันความเกิดความแก่แลความตาย ความโศก ความพิไรรำพรรณ ความทุกข์กาย ความทุกข์ใจ ความคับใจครอบงำแล้ว อันทุกข์เบียดเบียนแล้ว อันทุกข์แวดล้อมแล้ว ทำไฉนความทำที่สุดแห่งกองทุกข์ทั้งสิ้นอันนี้ จะพึงปรากฏ (แก่พวกเรา) ดังนี้

สา สา โน ปฏิปตฺติ อิมสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺต-กิริยาย สํวตฺตตุ

ขอความปฏิบัติ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย นั้น ๆ จงเปนไป เพื่อความทำที่สุด แห่งกองทุกข์ทั้งสิ้นอันนี้เถิด ฯ

ถ้าสตรีสวดที่ เต มยํ นั้น ให้แปลงเปน ตา มยํ ฯ

จบทำวัตร์เช้า

ทำวัตรค่ำ

นมัสการเวลาค่ำ	ผู้เป็นหัวหน้าพึงเริ่มนำดังนี้ว่า
อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา	พระผู้มีพระภาค ผู้ไกลกิเลส ตรัสรู้เองชอบ
พุทฺธํ ภควนฺตํ อภิวาเทมิ	ข้าพเจ้า ถวาย อภิวาท พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า(กราบลงหนหนึ่ง)
สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม	พระธรรม อันพระผู้มีพระภาคตรัสดีแล้ว
ธมฺมํ นมสฺสามิ	ข้าพเจ้า นมัสการ พระธรรม (กราบลงหนหนึ่ง)
สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ	พระสงฆ์สาวก ของพระผู้มีพระภาคปฏิบัติดีแล้ว
สงฺฆํ นมามิ	ข้าพเจ้านอบน้อมพระสงฆ์ (กราบลงหนหนึ่ง) นำทำวัตร์ต่อไปดังนี้

หนฺททานิ มยนฺตํ ภควนฺตํ วาจาย อภิคายิตุํ ปุพฺพภาคนมการญฺเจว พุทฺธานุสฺสตินยญฺจ กโรม เส (สวดพร้อมกัน)

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส (๓ หน)	ความนอบน้อม แด่พระผู้มีพระภาค อรหันตสัมมาพุทธเจ้าพระองค์นั้น (๓ หน)
ตํ โข ปน ภควนฺตํ เอวํ กลฺยาโณ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต	ก็แลเกียรติศัพท์ อันไพเราะ ของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น ระบือไปแล้ว อย่างนี้ว่า
อิติปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู	แม้เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้านั้นเป็นผู้ไกลนิเลส ตรัสรู้เองชอบ ทรงประกอบด้วย วิชาแลจรณะ ดำเนินด้วย กายวาจาใจดี ทรงทราบโลกแจ้งชัด
อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควาติ	เป็นผู้ฝึกหัดคนที่ควรทรมาณ ไม่มีใครสู้ เป็นครูสั่งสอน ของเทวดา แลมนุษย์ ตื่นแล้วจากหลับ คือกิเลส ทรงแจกคุณพิเศษแก่ประชุมชนดังนี้ (หยุดระลึกความในพระพุทธคุณตามควรแล้วเริ่มนำว่า หนฺท มยํ พุทฺธาภิคีตึ กโรม เส. สวดพร้อมกัน)

พุทฺธวารหนฺตวรตาทิคุณา ภิยุตฺโต สุทฺธาภิญาณกรุณาหิ สมาคตตฺโต โพเธสิ โย สุชนตํ กมลํว สูโร	พระพุทธเจ้า พระองค์ใด ทรงประดับด้วยพระคุณ มีความเป็นผู้ไกลกิเลส ผู้ประเสริฐเป็นต้น มีพระบวรสันดานประกอบด้วยพระบริสุทธิคุณ แลพระปัญญาคุณ และพระกรุณาคุณ ยังประชุมสาธุชน ให้เบิกบานแล้ว (ด้วยคุณพิเศษ) เหมือนอาทิตย์ยังดอกบัวให้บานฉะนั้น
วนฺทามหํ ตมรณํ สิรสา ชิเนนฺทํ	ข้าพเจ้า ไหว้ พระพุทธเจ้า พระองค์นั้น ผู้ไม่มีข้าศึก เป็นใหญ่กว่าผู้ชนะข้าศึกด้วยเศียรเกล้า
พุทฺโธ โย สพฺพปาณีนํ สรณํ เขมมุตฺตมํ	พระพุทธเจ้า พระองค์ใด เป็นสรณะอันเกษมอุดม ของสรรพสัตว์
ปฐมานุสฺสติฏฺฐานํ วนฺทามิ ตํ สิเรนหํ	ข้าพเจ้า ไหว้ พระพุทธเจ้า พระองค์นั้นเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกที่หนึ่ง ด้วยเศียรเกล้า

พุทฺธสฺสาหสฺมิ ทาโสว พุทฺโธ เม สามิกิสฺสโร	ข้าพเจ้า ขอเบ็นทาษของพระพุทธเจ้าที่เดียว พระพุทธเจ้าเบ็นนายเบ็นใหญ่ของข้าพเจ้า
พุทฺโธ ทุกฺขสฺส ฆาตา จ วิธาตา จ หิตสฺส เม	พระพุทธเจ้า ทรงกำจัดเสียซึ่งทุกข์ แล ทรงอำนวย ซึ่งประโยชน์เกื้อกูล แก่ ข้าพเจ้า
พุทฺธสฺสาหํ นิยฺยาเทมิ สรีรญฺชีวิตญฺจิทํ	ข้าพเจ้า ขอมอบกาย กับทั้งชีวิตอันนี้ ถวาย แด่พระพุทธเจ้า
วนฺทนฺโตหํ จริสฺสามิ พุทฺธสฺเสว สุโพธิตํ	ข้าพเจ้าไหว้อยู่ซึ่งความ ตรัสรู้ดีของพระพุทธเจ้าแท้จริง จักประพฤติ (ตาม)
นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ พุทฺโธ เม สรณํ วรํ	สรณะอื่นของข้าพเจ้า ไม่มี พระพุทธเจ้า เบ็นสรณะ อันประเสริฐของข้าพเจ้า
เอเตน สจฺจวชฺเชน วฑฺเฒยฺยํ สตฺถุ สาสเน	ขอข้าพเจ้าพึงเจริญในพระศาสนาของพระศาสดา ด้วยอันกล่าวคำสัตย์นี้
พุทฺธํ เม วนฺทมาเนน ยํ ปุญฺญํ ปสุตํ อิธ	บุญส่วนใด อันข้าพเจ้า ไหว้พระพุทธเจ้าสร้างสมแล้ว ในที่นี้

สพฺเพปี อนฺตรายา เม มาเหสุํ	ขออันตราย แม้ทั้งปวง อย่าได้มี
ตสฺส เตชสา	แก่ข้าพเจ้า เพราะเดชแห่งบุญส่วนนั้น.
	(กราบลงหมอบว่า)
กาเยน วาจาย ว เจตสา วา	กรรมชั่วใด อันข้าพเจ้า กระทำ
พุทฺเธ กุกมฺมํ ปกตํ มยา ยํ	แล้ว ในพระพุทธเจ้า ด้วยกาย หรือ ด้วยวาจา หรือด้วยใจ
พุทฺโธ ปฏิคฺคณฺเหตุ อจฺจยนฺตํ	ขอพระพุทธเจ้าจงทรงรับ ซึ่งกรรมชั่วนั้น อันเป็นโทษผิดที่ล่วงไปแล้ว
กาลนฺตเร สํวริตุํ ว พุทฺเธ	เพื่อจะระวัง ในพระพุทธเจ้า ในกาลเบื้องหน้าต่อไป. (แล้วลุกขึ้นนั่งคุกเข่า หัวหน้านำดังนี้ หนฺท มยํ ธมฺมานุสฺสตินยํ กโรมเส สวดพร้อมกัน)
สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม	พระธรรม อันพระผู้มี พระภาคตรัสดีแล้ว.
สนฺทิฏฺฐิโก อกาลิโก เอหิปสฺสิโก	อันผู้ปฏิบัติเห็นเอง ให้ผลไม่มีกาล ควรที่จะเรียกว่าท่านจงมาดูได้

โอปนยิโก ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ.	ควรน้อมเข้ามาไว้ในใจ อันพวกวิญญชน พึงรู้ได้เฉพาะตัว ๆ ดังนี้ (หยุดระลึกความในพระธรรมคุณตามควรแล้วนำว่า หนฺท มยํ ธมฺมาภิคีตึ กโรม เส สวดพร้อมกัน)
สฺวากฺขาตตาทิคุณโยควเสน เสยฺโย โย มคฺคปากปริยตฺติ — วิโมกฺขเภโท	พระธรรม ใด ประเสริฐด้วยสามารถแห่งอัน ประกอบด้วยคุณมีความเป็นธรรมอัน
ธมฺโม กุโลกปตนา ตทธาริธารี	พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสดีแล้วเป็นต้น ต่าง โดยมรรคแลผลแลปริยัติแลนิพพานมีปกติ ทรงไว้ซึ่งบุคคลผู้ทรงพระธรรมนั้น จากอันตกไปในโลกชั่ว
วนฺทามหํ ตมหรํ วรธมฺมเมตํ	ข้าพเจ้า ไหว้ พระธรรม อันประเสริฐนั้น อันนำเสียซึ่งโมหะดุจมืด
ธมฺโม โย สพฺพปาณีนํ สรณํ เขมมุตฺตมํ	พระธรรมใด เป็นสรณะอันเกษมอุดม ของสรรพสัตว์
ทุติยานุสฺสติฏฺฐานํ วนฺทามิ ตํ สิเรนหํ	ข้าพเจ้า ไหว้ พระธรรมนั้นเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกที่สอง ด้วยเศียรเกล้า

ธมฺมสฺสาหสฺมิ ทาโสว ธมฺโม เม สามิกิสฺสโร	ข้าพเจ้า ขอเป็นทาษ ของพระธรรมทีเดียว พระธรรม เป็นนาย เป็นใหญ่ ของข้าพเจ้า
ธมฺโม ทุกฺขสฺส ฆาตา จ วิธาตา จ หิตสฺส เม	พระธรรม กำจัดเสีย ซึ่งทุกข์ แลอำนวยซึ่งประโยชน์เกื้อกูล แก่ข้าพเจ้า
ธมฺมสฺสาหํ นิยฺยาเทมิ สรีรญฺชีวิตญฺจิทํ	ข้าพเจ้า ขอมอบกาย กับทั้งชีวิต อันนี้ ถวายแด่พระธรรม
วนฺทนฺโตหํ จริสฺสามิ ธมฺมสฺเสว สุธมฺมตํ	ข้าพเจ้า ไหว้อยู่ ซึ่งความที่พระธรรม เป็นธรรมดี แท้จริง จัก ประพฤติ (ตาม)
นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ ธมฺโม เม สรณํ วรํ	สรณะ อื่นของข้าพเจ้าไม่มี พระธรรมเป็นสรณะอันประเสริฐ ของข้าพเจ้า
เอเตน สจฺจวชฺเชน วฑฺเฒยฺยํ สตฺถุ สาสเน	ขอข้าพเจ้าพึงเจริญ ในพระศาสนา ของพระศาสดา ด้วยอันกล่าวคำสัตย์นี้
ธมฺมํ เม วนฺทมาเนน ยํ ปุญฺญํ ปสุตํ อิธ	บุญ ส่วน ใด อัน ข้าพเจ้า ไหว้ พระธรรมสร้างสมแล้ว ในที่นี้

สพฺเพปิ อนฺตรายา เม มาเหสุํ	ขออันตรายแม้ทั้งปวง อย่าได้มี
ตสฺส เตชสา	แก่ข้าพเจ้า เพราะเดช แห่งบุญส่วนนั้น.
	(กราบลงหมอบว่า)
กาเยน วาจาย ว เจตสา วา ธมฺเม	กรรมชั่ว ใด อันข้าพเจ้า กระทำ
กุกมฺมํ ปกตํ มยา ยํ	แล้วในพระธรรม ด้วยกายหรือด้วย วาจา หรือด้วยใจ
ธมฺโม ปฏิคฺคณฺหตุ อจฺจยนฺตํ	ขอพระธรรม จงรับ ซึ่งกรรมชั่วนั้น อันเป็นโทษผิดล่วงไปแล้ว
กาลนฺตเร สํวริตุํ ว ธมฺเม	เพื่อ ระวังในพระธรรม ในกาลเบื้องหน้าต่อไป
	(แล้วลุกขึ้นนั่งคุกเข่า หัวหน้านำดังนี้ หนฺท มยํ สงฺฆานุสฺสติยํ กโรมเส สวดพร้อมกัน)
สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ	พระสงฆ์สาวก ของพระผู้มีพระภาค ปฏิบัติดี
อุชุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ	พระสงฆ์สาวก ของพระผู้มีพระภาค ปฏิบัติซื่อตรง

ญายปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ	พระสงฆ์สาวก ของพระผู้มีพระภาค ปฏิบัติถูกต้อง
สามีจิปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ	พระสงฆ์สาวก ของพระผู้มีพระภาค ปฏิบัติสมควร
ยทิทํ จตฺตาริ ปุริสยุคานิ อฏฺฐ ปุริสปุคฺคลา	พระสงฆ์สาวก ของพระผู้มีพระภาค นี้คือใครบ้าง ๔ คู่บุรุษ (แยก) เป็นบุรุษบุคคล ๘
เอส ภควโต สาวกสงฺโฆ	นี่เป็นพระสงฆ์ สาวก ของ พระผู้ มีพระภาค
อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิเณยฺโย อญฺชลิกรณีโย	เป็นผู้ควรรับของที่นำมาบูชา เป็นผู้ควรต้อนรับดังแขก เป็นผู้ควรรับ ทัก ขิณา ทาน เป็น ผู้อัน บุคคลควรกระทำอัญชลี
อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺสาติ	เป็นไร่นาบุญ ของโลกไม่มีที่อื่นสู้ดังนี้. (หยุดระลึกความ ในพระสังฆคุณตามควรแล้วเริ่มนำ ว่า หนฺท มยํ สงฺฆาภิคีตึ กโรม เส สวดพร้อมกัน)

สทฺธมฺมโช สุปฏิปตฺติคุณาทิยุตฺโต	พระสงฆ์ใด เกิดจากพระสัทธรรม
โยฏฺฐพฺพิโธ อริย—	ประกอบด้วยความชอบมี
ปุคฺคลสงฺฆเสฏฺโฐ	คุณคือความปฏิบัติดีเป็นต้น ประเสริฐที่สุดโดย ความ เป็น หมู่แห่งพระอริยบุคคลมีแปดจำพวก
สีลาทิธมฺมปวราสยกายจิตฺโต	มีอัธยาศัย แลกาย แลจิตต์ อันประเสริฐเพราะธรรมมีศีลเป็นต้น
วนฺทามหํ ตมริยาน คณํ สุสุทฺธํ	ข้าพเจ้า ไหว้ หมู่แห่งพระอริยสงฆ์นั้น ผู้บริสุทธิ์ดีแล้ว
สงฺโฆ โย สพฺพปาณีนํ สรณํ เขมมุตฺตมํ	พระสงฆ์ใด เป็นสรณะอันเกษมอุดมของสรรพสัตว์
ตติยานุสฺสติฏฺฐานํ วนฺทามิ ตํ สิเรนหํ	ข้าพเจ้า ไหว้ พระสงฆ์นั้น เป็นที่ตั้งแห่งความระลึกที่สาม ด้วยเศียรเกล้า
สงฺฆสฺสาหสฺมิ ทาโสว สงฺโฆ เม สามิกิสฺสโร	ข้าพเจ้า ขอเป็นทาษของพระสงฆ์ทีเดียวพระสงฆ์ เป็นนายเป็นใหญ่ของข้าพเจ้า
สงฺโฆ ทุกฺขสฺส ฆาตา จ	พระสงฆ์กำจัดเสียซึ่งทุกข์ แล

วิธาตา จ หิตสฺส เม	อำนวยซึ่งประโยชน์เกื้อกูลแก่ข้าพเจ้า
สงฺฆสฺสาหํ นิยฺยาเทมิ	ข้าพเจ้า ขอมอบกายกับทั้งชีวิต
สรีรญฺชีวิตญฺจิทํ	อันนี้ ถวายแด่พระสงฆ์
วนฺทนฺโตหํ จริสฺสามิ	ข้าพเจ้า ไหว้อยู่ ซึ่งความที่
สงฺฆสฺโสปฏิปนฺนตํ	พระสงฆ์ เป็นผู้ปฏิบัติดี จักประพฤติ (ตาม)
นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ สงฺโฆ เม สรณํ วรํ	สรณะอื่นของข้าพเจ้าไม่มี พระสงฆ์เป็นสรณะ อันประเสริฐของข้าพเจ้า
เอเตน สจฺจวชฺเชน วฑฺเฒยฺยํ สตฺถุ สาสเน	ขอข้าพเจ้า พึงเจริญในพระศาสนาของพระศาสดา ด้วยอันกล่าวคำสัตย์นี้
สงฺฆํ เม วนฺทมาเนน ยํ ปุญฺญํ ปสุตํ อิธ	บุญส่วนใดอันข้าพเจ้าไหว้พระสงฆ์สร้างสมแล้ว ในที่นี้
สพฺเพปิ อนฺตรายา เม มาเหสุํ ตสฺส เตชสา	ขออันตราย แม้ทั้งปวงอย่าได้มีแก่ข้าพเจ้า เพราะเดชแห่งบุญส่วนนั้น. (กราบลงหมอบว่า)

กาเยน วาจาย ว เจตสา	กรรมชั่วใด อันข้าพเจ้ากระทำ
วา สงฺเฆ กุกมฺมํ ปกตํ มยา ยํ	แล้ว ในพระสงฆ์ ด้วยกาย หรือด้วยวาจา หรือด้วยใจ
สงฺโฆ ปฏิคฺคณฺหตุ อจฺจยนฺตํ	ขอพระสงฆ์ จงรับซึ่งกรรมชั่วนั้น อันเป็นโทษผิดที่ล่วงไปแล้ว
กาลนฺตเร สํวริตุํ สงฺเฆ	เพื่อจะระวัง ในพระสงฆ์ ใน กาลเบื้องหน้าต่อไป.

จบทำวัตร์ค่ำ

ทำวัตร์ค่ำนี้เป็นอย่างผู้ชายสวด
ถ้าผู้หญิงสวดมีที่เปลี่ยนบางแห่งดังนี้

พุทฺธสฺสาหสฺมิ ทาโสว ธมฺมสฺสาหสฺมิ ทาโสว สงฺฆสฺสาหสฺมิ ทาโสว ให้เปลี่ยนเป็น พุทฺธสฺสาหสฺมิ ทาสีว ธมฺมสฺสาหสฺมิ ทาสีว สงฺฆสฺสาหสฺมิ ทาสีว คือเปลี่ยน ทาโส เป็น ทาสี ฉะนี้ วนฺทนฺโตหํ จริสฺสามิ ให้เปลี่ยนเป็น วนฺทนฺตีหํ จริสฺสามิ คือ เปลี่ยน วนฺทนฺโต เป็น วนฺทนฺตี ฉะนี้ พุทฺธํ เม วนฺทมาเนน ธมฺมํ เม วนฺทมาเนน สงฺฆํ เม วนฺทมาเนน ให้เปลี่ยนเป็น

พุทฺธํ เม วนฺทมานาย ธมฺมํ เม วนฺทมานาย สงฺฆํ เม วนฺทมานาย คือเปลี่ยน วนฺทมาเนน เป็น วนฺทมานาย ฉะนี้ มีแปลกกัน อยู่เท่านี้ นอกนั้น สวดแลแปลเหมือนกันทั้งบุรุษแลสตรี

จบทำวัตร์เช้าคำแปล เท่านี้

ต่อไปนี้ เป็นวิธีพิจารณาในใจ โดยสังเขป

ชราธมฺโมมฺหิ	เรามีความแก่เป็นธรรมดา
ชรํ อนตีโต	ไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้
พฺยาธิธมฺโมมฺหิ	เรามีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา
พฺยาธึ อนตีโต	ไม่ล่วงพ้นความเจ็บไข้ไปได้
มรณธมฺโมมฺหิ	เรามีความตายเป็นธรรมดา
มรณํ อนตีโต	ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้
สพฺเพหิ เม ปิเยหิ มนาปหิ	เราจะต้องพลัดพรากจากของรัก
นานาภาโว วินาภาโว	ของชอบใจทั้งหลายทั้งสิ้น
กมฺมสฺสโกมฺหิ	เรามีกรรมเป็นของ ๆ ตัว
กมฺมทายาโท	เป็นผู้รับผลของกรรม
กมฺมโยนิ	มีกรรมเป็นกำเนิด

กมฺมพนฺธุ	มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์
กมฺมปฏิสรโณ	มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย
ยํ กมฺมํ กริสฺสามิ	เราจักทำกรรมอันใด
กลฺยาณํ วา ปาปกํ วา	ดีหรือชั่ว
ตสฺส ทายาโท	เราจักเป็นผู้รับผลของ
ภวิสฺสามิ ฯ	กรรมอันนั้น ฯ
สพฺเพ สงฺขารา	เมื่อใดบุคคลพิจารณา
อนิจฺจาติ	เห็นชัดด้วยปัญญาว่า
ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ	สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง
อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข	บุคคลนั้น ย่อมเบื่อหน่ายในทุกข์ เมื่อนั้น
เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา	นั่น เป็นทางแห่ง ความบริสุทธิ์ ฯ
สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขาติ	เมื่อใดบุคคลพิจารณา
ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ	เห็นชัด ด้วยปัญญาว่าสังขารทั้งปวงเป็นทุกข์
อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข	บุคคลนั้น ย่อมเบื่อหน่ายในทุกข์ เมื่อนั้น
เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา ฯ	นั่น เป็นทางแห่งความบริสุทธิ์ ฯ
สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ	เมื่อใดบุคคลพิจารณา

ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ	เห็นชัด ด้วยปัญญาว่า ธรรม ทั้งปวง เป็นอนัตตา
อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข	บุคคลนั้น ย่อมเบื่อหน่ายในทุกข์ เมื่อนั้น
เอส มคฺโค วิสุทฺ ธิยา ฯ	นั่น เป็นทางแห่งความบริสุทธิ์ ฯ

พระราชนิพนธ์คาถาวิธีตรวจน้ำ

ของสมเด็จ ฯ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ปุญฺญสฺสิทานิ กตสฺส ยานญฺญานิ กตานิ เม เตสญฺจ ภาคิโน โหนฺตุ สตฺตานนฺตาปฺปมาณกา ฯ	ขอสัตว์ทั้งหลาย ไม่มีที่สุด ไม่มีประมาณ จงเป็นผู้มีส่วน แห่งบุญที่ข้าพเจ้าได้ทำในบัดนี้ แลบุญอื่น ๆ ที่ข้าพเจ้าทำแล้ว ฯ
เย ปิยา คุณวนฺตา จ มยฺหํ มาตาปิตาทโย ทิฏฺฐา เม จาปฺยทิฏฺฐา วา อญฺเญ มชฺฌตฺต เวริโน ฯ	คือชนเหล่าไร เป็นที่รัก ผู้มีคุณ มีมารดาแลบิดาของข้าพเจ้าเป็นต้น ก็ดี ที่ข้าพเจ้าได้เห็น หรือแม้ไม่ได้เห็นก็ดี เหล่าอื่นที่เป็นกลาง ๆ หรือเป็นเวรกันก็ดี ฯ
สตฺตา ติฏฺฐนฺติ โลกสฺมึ	คือสัตว์ทั้งหลาย เกิดในภูมิ ๓

เตภุมฺมา จตุโยนิกา	เกิดในกำเนิด ๔ มีขันธ์ ๕ หรือ ๑
ปญฺเจกจตุโวการา	หรือ ๔ ท่องเที่ยวอยู่ในภพแล
สํสรนฺตา ภวาภเว ฯ	ไม่ใช่ภพตั้งอยู่ในโลกก็ดี ฯ
ญาตํ เย ปตฺติทานมฺเม	การให้ส่วนบุญของข้าพเจ้า อัน
อนุโมทนฺตุ เต สยํ ฯ	สัตว์เหล่าใดทราบแล้ว สัตว์เหล่านั้น จงอนุโมทนาเองเถิด ฯ
เย จิมํ นปฺปชานนฺติ	หากสัตว์เหล่าใด ย่อมไม่ทราบ
เทวา เตสํ นิเวทยุํ ฯ	การให้ส่วนบุญของข้าพเจ้านี้ ขอเทพเจ้าทั้งหลาย พึงบอกแก่สัตว์เหล่านั้น ฯ
มยา ทินฺนาน ปุญฺญานํ	เพราะเหตุ คืออนุโมทนาบุญทั้ง
อนุโมทนเหตุนา	หลาย ที่ข้าพเจ้าให้แล้ว
สพฺเพ สตฺตา สทาโหนฺตุ	ขอสัตว์ทั้งปวง จงอย่ามีเวร อยู่
อเวรา สุขชีวิโน	เป็นสุข ๆ เถิด
เขมปฺปทญฺจปปฺโปนฺตุ	แลจงถึง ซึ่งบทคือพระนิพพานเถิด
เตสาสา สิชฺฌตํ สุภา ฯ	ขอความหวังอันดีของสัตว์เหล่านั้น จงสำเร็จเทอญ ฯ

จบวิธีตรวจน้ำโดยย่อ ฯ

วิธีพิจารณาในใจแลแผ่กุศลอย่างย่อ

จงตั้งใจพิจารณา สังขารร่างกาย ทั้งตนแลคนอื่นทุกวัน ๆ ว่า จะต้องแก่ หนีความแก่ไปไม่พ้น จะต้องเจ็บ หนีความเจ็บไปไม่พ้น จะต้องตาย หนีความตายไปไม่พ้น เป็นอนิจจัง ไม่เที่ยง ไม่คงทน ไม่ยั่งยืนไม่ถาวร ไม่คงที่ ไม่ตั้งอยู่เสมอร่ำไป เป็นทุกข์ เหลือทน ทนไม่ไหว มีความพิบัติเสื่อมสิ้นยักย้ายแปรผัน อันตรธาน เก่าแก่คร่ำคร่าชำรุดทรุดโทรมแปรปรวนดับไปเป็นธรรมดา เป็นอนัตตา ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของผู้ใดผู้หนึ่ง ไม่มีตัวตน ไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ตัวตนของเรา เป็นของกลาง ๆ ไม่เป็นของใคร เป็นแต่ขันธ์ ธาตุ อายตนะอันหนึ่ง ๆ ครั้นพิจารณาแล้ว พึงแผ่กุศลทั้งปวงมีการกราบไหว้เป็นต้น อุทิศกุศลให้แก่ท่านผู้มีคุณมีมารดาบิดาเป็นต้น ตลอดถึง ชั้นสูงสุดคือพระมหากษัตริย์ทั้งเทพดามนุษย์แลสัตว์ทั้งหลายว่า จงเป็นสุข ๆ อย่ามีเวรมีภัยเบียดเบียนกันแลกัน ดังนี้ ฯ

จบคู่มือนาคโดยสังเขป ฯ

คำบูชาพระ

และ

คำถวายทานต่าง ๆ

วิธีไหว้พระ

อรหํ สมฺมา สมฺพุทฺโธ ภควา

(พระผู้มีพระภาค อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า)

พุทฺธํ ภควนฺตํ อภิวาเทมิ

(ข้า ฯ กราบไหว้พระผู้มีพระภาคเจ้า)

สวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม

(พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคตรัสดีแล้ว)

ธมฺมํ นมสฺสามิ

(ข้า ฯ นมัสการพระธรรม)

สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ

(พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเป็นผู้ปฏิบัติดีแล้ว)

สงฺฆํ นมามิ

(ข้า ฯ ขอนมัสการพระสงฆ์)

คำบูชาพระอย่างย่อ

อิมินา สกฺกาเรน พุทฺธํ อภิปูชยามิ

(ข้า ฯ ชาพระพุทธเจ้าด้วยเครื่องสักการะนี้)

อิมินา สกฺกาเรน ธมฺมํ อภิปูชยามิ

(ข้า ฯ บูชาพระธรรมด้วยเครื่องสักการะนี้)

อิมินา สกฺกาเรน สงฺฆํ อภิปูชยามิ

(ข้า ฯ บูชาพระสงฆ์ด้วยเครื่องสักการะนี้)

คำถวายข้าวพระพุทธ

อิมํ สูปพฺยญฺชนํ สมฺปนฺนํ โภชนํ อุทกํวรญฺจ พุทฺธสฺสเทมิ ฯ

คำแปล

ข้าพเจ้าขอถวายโภชนาหาร พร้อมด้วยแกงและกับ ทั้งน้ำอันประเสริฐนี้ แก่พระพุทธเจ้า

คำถวายข้าวสงฆ์

อิมานิ มยํ ภนฺเต สงฺฆภตฺตานิ สปริวารานิ ภิกฺขุ สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต ภิกฺขุสงฺโฆ อิมานิ สงฺฆภตฺตานิ สปริวารานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ฯ

คำแปล

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวาย ข้าวเพื่อสงฆ์ กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้แก่ภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับข้าวเพื่อสงฆ์กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนานเทอญ ฯ

คำถวายฉลากภัตร

เอตานิ มยํ ภนฺเต ภตฺตานิ สปริวารานิ อสุกฏฺฐาเน ฐปิตานิ ภิกฺขุสงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุโน ภนฺเต ภิกฺขุสงฺโฆ เอตานิ ภตฺตานิ สปริวารานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ฯ

คำแปล

ข้าแต่พระภิกษุผู้เจริญ ภัตตาหารกับทั้งบริวารทั้งหลาย ซึ่งตั้งไว้ ณ ที่โน้นนั้น ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายแด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ ซึ่งภัตตาหารกับทั้งบริวารเหล่านั้นของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนานเทอญ ฯ

คำถวายข้าวสาร

อิมานิ มยํ ภนฺเต ตณฺฑุลานิ สปริวารานิ ภิกฺขุ สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต ภิกฺขุสงฺโฆ อิมานิ ตณฺฑุลานิ สปริวารานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ฯ

คำแปล

ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายข้าวสารกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แก่พระภิกษุสงฆ์จงรับข้าวสารกับทั้งของบริวารเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนาน เทอญ ฯ

คำถวายผ้าอาบน้ำฝน

อิมานิ มยํ ภนฺเต วสฺสิกสาฏิกานิ ภิกฺขุสงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต ภิกฺขุสงฺโฆ อิมานิ วสฺสิกสาฏิกานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ฯ

คำแปล

ข้าแต่พระภิกษุผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายผ้าอาบน้ำฝนเหล่านี้แก่พระภิกษุ ขอพระภิกษุจงรับผ้าอาบน้ำฝนเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนาน เทอญ ฯ

คำถวายผ้ากฐิน

อิมํ ภนฺเต สปริวารํ กฐินทุสฺสํ สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมํ สปริวารํ กฐินทุสฺสํ ปฏิคฺคณฺหาตุ ปฏิคฺคเหตฺวา จ อิมินา ทุสฺเสน กฐินํ อตฺถรตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ฯ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายผ้ากฐิน กับทั้งบริวารเหล่านี้แก่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับผ้ากฐินกับทั้งบริวารเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย รับแล้วจงกรานกฐินด้วยผ้านี้ เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนานเทอญ ฯ

อีกอย่างหนึ่ง: — อิมํ สปริวารํ กฐินจีวรทุสฺสํ สงฺฆสฺส โอโณชยาม (๓ หน) แปลว่า ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายผ้ากฐินจีวรกับทั้งบริวารแก่พระสงฆ์

คำถวายผ้าป่า

เอตานิ[๑] มยํ ภนฺเต จีวรานิ[๒] สปริวารานิ[๓] สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ เอตานิ[๑] จีวรานิ[๒] สปริวารานิ[๓] ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ฯ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายจีวรเหล่านี้ พร้อมทั้งบริวารแก่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับจีวรเหล่านี้ พร้อมทั้งของบริวารของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนาน เทอญ ฯ

คำถวายเสนาสนะกุฎีวิหาร

อิมานิ มยํ ภนฺเต เสนาสนานิ อาคตานาคตสฺส จาตุทฺทิสสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต ภิกฺขุสงฺโฆ อิมานิ เสนาสนานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ฯ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายเสนาสนะเหล่านี้ แก่พระภิกษุสงฆ์ผู้มาแต่ทิศทั้ง ๔ ทั้งที่มาแล้วและทั้งที่ยังไม่มา ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงรับ ซึ่งเสนาสนะเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขของข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนาน เทอญ ฯ

คำถวายศาลาโรงธรรม

มยํ ภนฺเต อิมํ สาลํ ธมฺมสภาย อุทฺทิสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมํ ธมฺมสภาสาลํ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ฯ

คำแปล

ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายศาลานี้ แก่พระสงฆ์ อุทิศเพื่อเป็นธรรมสภา ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงรับธรรมสภานี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนาน เทอญฯ

คำถวายครุภัณฑ์

อิมานิ มยํ ภนฺเต ครุภณฺฑานิ ภิกฺขุสงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมานิ ครุภณฺฑานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ฯ

คำแปล

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายครุภัณฑ์เหล่านี้แก่พระภิกษุสงฆ์ ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงรับครุภัณฑ์เหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ ฯ

คำถวายธง

มยํ อิมานิ ธชปฏาเกน รตนตฺตยํ อภิปูเชม อยํ ธชปฏาเกน รตนตฺตยปูชา อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย สํวตฺตตุ ฯ

คำแปล

ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอถวายบูชา ซึ่งพระรัตนตรัย ด้วยธงแผ่นผ้านี้ อันว่าการบูชาพระรัตนตรัยด้วยธงแผ่นผ้านี้ จงเป็นไปเพื่อประโยชน์ และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ ฯ

คำถวายปัจจัย ๔

อิมานิ มยํ ภนฺเต จตุปจฺจยานิ อิธ อาเนตฺวา ภิกฺขุสงฺฆสฺส สาธุ โน ภนฺเต ภิกฺขุสงฺโฆ อิมานิ จตุปจฺจยานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ฯ

คำแปล

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายได้นำมาแล้ว ซึ่งปัจจัยทั้ง ๔ ตั้งไว้ในที่นี้ ขอถวายแก่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับเถิด ซึ่งปัจจัยทั้ง ๔ เหล่านี้ เพื่อให้เป็นประโยชน์ และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ ฯ

คำถวายมตกภัตต์เพื่อผู้ตาย

(ตั้งนโม ๓ หนก่อน)

อิมานิ มยํ ภนฺเต มตกภตฺตานิ สปริวารานิ ภิกฺขุสงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต ภิกฺขุสงฺโฆ อิมานิ มตกภตฺตานิ มตกสฺสเจว อมฺหากญฺจ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ฯ

คำแปล

ข้าแต่พระคุณเจ้าผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายซึ่งมตกภัตต์ กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้แก่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับซึ่งมตกภัตต์กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ผู้ตาย และข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย สิ้นกาลนาน เทอญ ฯ

คำถวายธูป เทียน ดอกไม้

อิมานิ มยํ ภนฺเต ธูปทีปปุปฺผวรานิ รตนตฺตยสฺส เสว อภิปูเชม อมฺหากํ รตนตฺตยสฺสปูชา ทีฆรตฺตํ หิตสุขาวหา โหตุ อาสวกฺขยปฺปตฺติยา ฯ

คำแปล

ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอบูชาธูปเทียนดอกไม้อันประเสริฐนี้แก่พระรัตนตรัย กิริยาที่บูชาแก่พระรัตนตรัยนี้

จงเป็นผลนำมาซึ่งประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนาน เพื่อให้ถึงซึ่งพระนิพพาน เป็นที่สิ้นไปแห่งอาสวกิเลส ฯ

คำถวายกระทงลอยประทีป

มยํ อิมินา ทีเปน อสุกาย นมฺมทาย นทิยา ปุลิเน ฐิตํ มุนิโน ปาทวลญฺชํ อภิปูเชม อยํ ปทีเปน มุนิโน ปาทวลญฺชสฺส ปูชา อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย สํวตฺตตุ ฯ

คำแปล

ข้าเจ้าทั้งหลายขอบูชา ซึ่งรอยพระพุทธบาทที่ตั้งอยู่เหนือกองทราย ในแม่น้ำที่ชื่อว่า นัมมทานทีโน้นด้วยประทีปนั้น อันว่าการบูชรอยพระพุทธบาทด้วยประทีปนี้ ขอจงเป็นไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ ฯ

คำถวายเว็จกุฎี

มยํ ภนฺเต อิมํ วจฺจกุฏึ อาคตานาคตสฺส จาตุทิสฺสํ สงฺฆสฺส โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมํ วจฺจกุฏึ ปฏิคฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ฯ

คำแปล

ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายเว็จกุฎีนี้แก่พระสงฆ์ ผู้มาแต่ทิศทั้ง ๔ ทั้งที่มาแล้วและยังไม่ได้มา ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า ผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงรับเว็จกุฎีนี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนานเทอญ ฯ

คำถวายสะพาน

มยํ ภนฺเต อิมํ เสตุมหาชนานํ สาธารณตฺถาย นิยาเทม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมสฺมึเสตุมฺหิ สกฺขิโกโหตุ อิทํเหตุทานํ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ฯ

คำแปล

ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายซึ่งสะพานนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ทั่วไป แก่มหาชนทั้งหลาย ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงเป็นพยานแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายในสะพานที่ข้าพเจ้าได้มอบถวายแล้วนี้ การถวายสะพานนี้จงเป็นไปเพื่อประโยชน์ และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายตลอดกาลนานเทอญ ฯ

๙
กรวดน้ำ

(หนฺท มยํ ปตฺติทานคาถา โย ภนาม เส)

อิมินา ปุญฺญกมฺเมน　อุปชฺฌายาคุนุตฺตรา
อาจริยู ปการาจ มาตาปี่ตา　จญาตกา (ปี่ยามมํ)
สุริโย จนฺทิมา ราชา　คุณวนฺตา นราปี่จ
พฺรหฺมมาราจ อินทา　จตุโลกปาลาจ เทวตา
ยโมสิตฺตา มนุสฺสาจ　มชฺฌตฺตา เวริกปี่จ
สพฺเพ สตฺตา สุขี โหนฺตุ　ปุญฺญานิ ปกตานิเม
สุขํจ ติวิธํเทนฺตุ　ขิปฺปํ ปาเปถโว มตํ ฯ
อิมินา ปุญฺญกมฺเมน　อิมินา อุทฺทิสฺเสนฺจ
ขิปฺปาหํ สุลเภเจว　ตณฺหุปา ทานเฉทนํ
เยสนฺตา เนหินา ธมฺมา　ยาวนิพฺพานโต มมํ
นสฺสนฺตุ สพฺพทาเยว　ยตฺถ ชาโต ภเว ภเว
อุชุจิตฺตํ สติปญฺญา　สลฺเลโข วิยมหินา
มารา ลภนฺตุโนกาสํ　กาตุญฺจ วิริเยสุเม
พุทฺธา ธิปวโรนาโถ　ธมฺโม นาโถ วรุตฺตโม
นาโถ ปจฺเจกพุทฺโธจ　สงฺโฆ นาโถตฺตโร มมํ
เต โสตฺตมานุภาเวน　มาโรกาสํ ลภนฺตุมา ฯ

ยํกิญฺจิ

ยํกิญฺจิ กุสลํ กมฺมํ กตฺตพฺพํ วิริยํ มม กาเยน วาจา มนสา ติทเส สุคตํ กตํ เยสตฺตา สญฺญิโน อตฺถิ เยจ สตฺตา อสญฺญิโน กตํ ปุญฺญผลํ มยฺหํ สพฺเพ ภาคี ภวนฺตุเต เยตํ กตํ สุวิทิตํ ทินฺนํ ปุญฺญผลํ มยา เยจตตฺถนชานนฺติ เทวาคนฺต วานิเวทยุํ สพฺเพโลกมฺหิ เยสตฺตา ชีวนฺตา หารเหตุวา มนุญฺญํ โภชนํ สพฺเพ ลภนฺตุ มม เจตสาติ ฯ

พิมพ์ที่โรงพิมพ์กรมยุทธศึกษาทหารบก พ.ท. เพิ่ม สุสันหกนก
ผู้พิมพ์โฆษณา มิ.ย. ๐๘